

23.08.2545

• 6 12317883
• 13386803, 8.1

พลังแห่งความลึกซึ้งของความเชื่อในศาสนา

โดย

นายฉลองเดช อุphanumat

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปไทย

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-653-425-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

MYSTICAL FEELING OF RELIGIOUS BELIEFS

By

Chalongdej Kuphanumat

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Thai Art

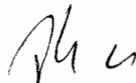
Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2002

ISBN 974-653-425-4

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง "พลังแห่งความลึกกลับ
ของความเชื่อในศาสนา" โดย นายฉลองเดช คุณานุมานต์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปไทย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จีราวรรณ กองคล้าย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

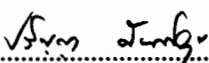
วันที่ 30 เดือน ต.ค. พ.ศ. ๕๖

ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

1. ศาสตราจารย์ ชลุด นิ่มเสมอ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา เกาทอง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ปริญญา ตันติสุข)

19 / ๕๖ / 45

 กรรมการ

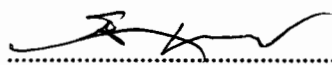
(ศาสตราจารย์ ชลุด นิ่มเสมอ)

19 / ๕๖ / 45

 กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ สุรศักดิ์ เจริญวงศ์)

19 / ๕๖ / 45

 กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา เกาทอง)

19 / ๕๖ / 45

 กรรมการ

(อาจารย์ ปัญญา วิจิณนสาร)

19 / ๕๖ / 46

K41214001 : สาขาวิชาศิลปไทย

คำสำคัญ : งานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยร่วมสมัย/ พลังแห่งความลึกลึกของความเชื่อในศาสนา

ทดลองเดช อุภาณุมาต : พลังแห่งความลึกลึกของความเชื่อในศาสนา
(MYSTICAL FEELING OF RELIGIOUS BELIEFS) อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ : ศาสตราจารย์
ชลุด นิ่มเสมอ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา เกาทอง. 40 หน้า. ISBN 974-653-425-4

วิทยานิพนธ์เรื่อง "พลังแห่งความลึกลึกของความเชื่อในศาสนา" เป็นการสร้างสรรค์
ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากรูปทรงสถาปัตยกรรม บรรยากาศของสี
และน้ำหนักร่องอันทันเกิดจากแสงเงา ภายในศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงออกถึง
พลังของความลึกลึกในศาสนาและความสงบ ตามความเชื่อที่มีสืบต่อกันมาของพุทธศาสนิกชน
ชาวไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาควิชาศิลปไทย

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 1.

2.

K 41214001 : MAJOR : THAI ART

KEY WORD : THE CREATIVE CONTEMPORY THAI ART PAINTING / MYSTICAL
FEELING OF RELIGIOUS BELIEFS.

CHALONGDEJ KUPHANUMAT : MYSTICAL FEELING OF RELIGIOUS
BELIEFS.THESIS ADVISORS : PROF. CHALOOD NIMSAMER, ASST. PROF. PREECHA
THAOTHONG. 40 PP. ISBN 974-653-425-4

The thesis entitled "Mystical feeling of Religious beliefs" was the creation of
contemporary Thai arts motivated by the inspiration of architectural shapes, colored atmosphere
and tonal variety caused by lights and shadows within the Buddhist religious buildings. The
thesis was intended to express the mystical power of religious beliefs and serenity according to
the tradition being handed down among the Thai Buddhists.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

Department of Thai Art Graduate School, Silpakorn University Academic Year, 2002.

Student's signature

Thesis Advisors' signature 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอกราบน้อมรำลึกถึงพระคุณบิดา มารดา สถาบันการศึกษา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ชี้แนะและให้กำลังใจแก่ข้าพเจ้าตลอดมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งท่านศาสตราจารย์ ชลูด นิ่มเสมอ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปรีชา เกาทอง ผู้ควบคุมและแนะนำการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาศิลปไทยทุกท่านตลอดจน เพื่อนผู้เป็นกัลยาณมิตรทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่มอบทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์ชุดนี้ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีทุกประการ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

คำนำ

เอกสารฉบับนี้รวบรวมขึ้นเพื่อประกอบการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา ศิลปไทย ภาควิชาศิลปไทย หัวข้อเรื่อง “พลังแห่งความลึกซึ้งของความเชื่อในศาสนา” เป็นการ รวบรวมขึ้นเพื่อนำเสนอ แนวความคิด แรงบันดาลใจ รูปแบบและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปไทยร่วมสมัย ตลอดจนขั้นตอนการแก้ปัญหา และพัฒนาผลงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อสามารถ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัย ที่มีรูปแบบและการแสดงออกเฉพาะตน ข้าพเจ้าหวังว่า เอกสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจศึกษา กระบวนการคิด และการแสดงออกในผลงาน ศิลปไทยร่วมสมัยของไทย

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
คำนำ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา.....	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	1
สมมติฐานของการศึกษา.....	2
ขอบเขตของการศึกษา.....	2
ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์.....	2
แหล่งข้อมูลที่ใช้นำมาสร้างสรรค์.....	2
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	3
2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์.....	4
ความบันเทิงใจและอิทธิพลในการสร้างสรรค์.....	4
อิทธิพลจากพระพุทธศาสนา.....	4
อิทธิพลจากสถาปัตยกรรมไทย.....	4
อิทธิพลจากจิตรกรรมไทย.....	5
3 ขั้นตอนและกระบวนการสร้างสรรค์.....	13
การศึกษาข้อมูลในการสร้างสรรค์.....	13
การสร้างสรรค์ผลงานจริง.....	13
ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	14
4 การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	15
ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์.....	15
ผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	16

บทที่	หน้า
5 สรุปการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์.....	17
บรรณานุกรม.....	38
ประวัติผู้วิจัย.....	39

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ภาพชุมนุมสมาภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	6
2	ภาพหอพระนาคภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม	7
3	ภาพชุมนุมประตูทางเข้าวัดสุทัศนเทพวราราม	8
4	ภาพบรรยากาศภายในเขตพุทธาวาสวัดสุทัศนเทพวราราม	9
5	จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดมัชฌิมวาส.....	10
6	จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ	11
7	จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดสุทัศนเทพวราราม	12
8	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 1.....	18
9	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 2.....	19
10	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 3.....	20
11	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 4.....	21
12	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 5.....	22
13	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 6.....	23
14	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 7.....	23
15	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 8.....	24
16	ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 9.....	24
17	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	25
18	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	25
19	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	26
20	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	26
21	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	27
22	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	27
23	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	28
24	ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์.....	28
25	ผลงานวิทยานิพนธ์ ชิ้นที่ 1	29
26	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1.....	30
27	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1.....	30

ภาพที่		หน้า
28	ผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 2.....	31
29	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 2.....	32
30	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 2.....	32
31	ผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 3.....	33
32	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 3.....	34
33	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 3.....	35
34	ผลงานวิทยานิพนธ์ จีนที่ 4.....	36
35	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 4.....	37
36	รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์จีนที่ 4.....	37

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 1

บทนำ

คติความเชื่อและความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยอย่างแนบแน่น ตลอดจนเป็นรากฐานสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีของไทย และเป็นบ่อเกิดของผลงานศิลปกรรมอันทรงคุณค่า จนสามารถแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับจากอดีตจวบจนถึงปัจจุบัน

ผลงานศิลปกรรมดังกล่าวยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองทางสติปัญญา และพลังจากความเลื่อมใสและศรัทธาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ดังประจักษ์พยานจากสภาพแวดล้อมและบรรยากาศภายในวัดวาอารามที่ประกอบด้วยสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม ซึ่งล้วนมีความงดงาม มีความหมายและคุณค่า จนสามารถโน้มน้าวจิตใจให้เกิดอารมณ์ ความรู้สึกเลื่อมใส ศรัทธา แผ่ด้วยความรู้สึกลึกซึ้ง สงบ และมีพลัง

ความเป็นมาและความสำคัญของการศึกษา

สภาพแวดล้อม และบรรยากาศภายในศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ที่ประกอบด้วยรูปแบบสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม เช่น พระอุโบสถ พระวิหาร ชุ่มประตู่ ชุ่มเสมา กำแพงแก้ว ฯลฯ ประกอบกับบรรยากาศของสีและน้ำหนักร้อนแก่อันเกิดจากแสงเงา สามารถโน้มน้าวจิตใจให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธา แผ่ความรู้สึกลึกซึ้ง ชวนให้ก้าวเข้าไปค้นหาความกระฉ่างของธรรม ซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างอยู่ภายใน

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา

ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากรูปทรงสถาปัตยกรรม บรรยากาศของสีและน้ำหนักร้อนแก่อันเกิดจากแสงเงา ภายในศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา เพื่อแสดงออกถึงพลังของความลึกซึ้งทางศาสนา และความสงบตามความเชื่อที่มีสืบต่อกันมาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย

สมมติฐานของการศึกษา

รูปทรงสถาปัตยกรรมไทย บรรยากาศของสี และน้ำหนักอ่อนแก่ อันเกิดจากแสงเงา ภายในศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา และการศึกษาค้นคว้าจากสถาปัตยกรรมและทัศนศิลป์ สาขาอื่นๆ ของไทยอย่างจริงจัง ประกอบกับอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินผู้สร้าง สามารถแสดงออก ได้ถึงความรู้สึกลึกถึงที่ทรงพลัง ในรูปทรงและเนื้อหาที่มีเอกลักษณ์ไทย

ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาค้นคว้าลักษณะรูปทรงและที่ว่างภายในศาสนสถาน ที่มีการประสานสัมพันธ์กัน ของความสว่างและความมืด อันเกิดจากบรรยากาศของสีและน้ำหนักอ่อนแก่ ส่งผลให้เกิดความรู้สึก ลึกถึง สงบ และมีพลัง แล้วถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยด้วยเทคนิคสีอะครีลิคบนผ้าใบ

ขั้นตอนและวิธีการสร้างสรรค์

1. ศึกษาข้อมูลทางความคิดและอารมณ์ความรู้สึกจากศาสนสถาน
 2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารตำรา และภาพถ่าย
 3. รวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบการสร้างสรรค์
 4. ปฏิบัติงานถ่ายทอดเป็นภาพร่าง เพื่อหาความสมบูรณ์ในการแสดงออก
 5. สร้างสรรค์ผลงานจริง โดยขยายจากภาพร่าง และผสมผสานกับอารมณ์ ความรู้สึก
- ในขณะปฏิบัติงานจริง
6. นำเสนอผลงานเข้ารับการวิจารณ์ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาผลงานต่อไป

แหล่งข้อมูลที่น่ามาใช้ในการสร้างสรรค์

1. ศึกษาข้อมูลจากสถานที่จริงตามศาสนสถานที่ประกอบด้วย รูปแบบสิ่งก่อสร้าง ทางสถาปัตยกรรม เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดสุทัศนเทพวราราม เป็นต้น
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา จากห้องสมุดและร้านหนังสือ

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ดินสอ ขางลบ ปากกา หมึกจีน พู่กัน กระดาษ กล้องถ่ายรูป ฟิล์ม
2. อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ได้แก่ กระดาษ ดินสอ ขางลบ ไม้บรรทัด กรอบไม้ ผ้าใบ สีพลาสติก แปรงทาสี พู่กัน สีอะคริลิก เทปกาว ฟองน้ำ

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์

แนวความคิดและแรงบันดาลใจ

แรงบันดาลใจจากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางศาสนา คติความเชื่อ และความเลื่อมใสศรัทธาที่มีต่อพุทธธรรม ซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างที่ปรากฏขึ้นท่ามกลางความมืดมิด ส่องให้เห็นความจริง และเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนเพื่อไปสู่จุดหมายคือ พ้นทุกข์ได้ ประสบความสุขสงบในภายใน จากแรงบันดาลใจดังกล่าวส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมที่มีพลังและคุณค่าทางสุนทรียภาพ

อิทธิพลจากพระพุทธศาสนา

วิถีชีวิตของคนไทยมีความประสานสัมพันธ์กับคติความเชื่อ และหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาตลอดมา พระพุทธศาสนาได้เข้ามากลมกลืนสนิทอยู่ในชีวิตจิตใจของคนไทย จนถึงขั้นกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับความเป็นไทย¹ ข้าพเจ้ามีความเชื่อและเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตลอดจนมีความประทับใจและภาคภูมิใจในผลงานพุทธศิลป์ที่เกิดจากพลังความศรัทธา และวิริยะพากเพียรของบรรพชนไทย ที่สร้างถวายเป็นพุทธบูชา อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของชาติ จากความเชื่อดังกล่าวมีอิทธิพลต่อแนวความคิดและการแสดงออกในผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้

อิทธิพลจากสถาปัตยกรรมไทย

พุทธศาสนสถาปัตยกรรมไทยสร้างขึ้นด้วยพลังความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นปูชนียสถาน เป็นศูนย์กลางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา รวมทั้งภูมิปัญญา ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เป็นแหล่งรวมที่แสดงการสร้างสรรค์ และพัฒนาผลงานศิลปกรรมอันทรงคุณค่าของชาติ

¹พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), ทศวรรษธรรมทัศน์พระธรรมปิฎก หมายเหตุพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, 2542), 198.

จากการศึกษาเรียนรู้ และซึมซับคุณค่าทางศิลปะและสุนทรียภาพจากผลงานศิลปกรรมตามวัดอารามต่างๆ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความประทับใจ โดยเฉพาะรูปแบบทางสถาปัตยกรรมต่างๆ ที่มีการจัดวางองค์ประกอบ ทำให้เกิดจังหวะที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างรูปทรงและพื้นที่ว่างที่นำไปสู่ความรู้สึกกลมไสศรัทธา ประกอบกับการได้สัมผัสกับบรรยากาศยามค่ำคืนที่มีความสงบเงียบวังเวง มีเพียงแสงและเงาที่ส่งผลให้เกิดความแตกต่างของน้ำหนัก เป็นจังหวะที่ผสมผสานและขัดแย้งกันในบางส่วน สามารถโน้มน้าวจิตใจให้เกิดอารมณ์ความรู้สึกที่สงบนิ่ง แผ่ด้วยความลึกซึ้งที่ทรงพลัง

อิทธิพลจากจิตรกรรมไทย

จิตรกรรมไทยเป็นการถ่ายทอดอีกรูปแบบหนึ่งของงานศิลปะ มีลักษณะรูปแบบและโครงเรื่องมีลักษณะเฉพาะตัว จิตรกรรมไทยมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นที่น่าสังเกตได้ว่าผลงานทางศิลปกรรมที่ทรงคุณค่าของไทยที่มีมาแต่อดีต ล้วนแต่มีความผูกพันอยู่กับความเชื่อถือในศาสนา โดยเฉพาะพุทธศาสนา²

ผลงานศิลปกรรมไทยแบบประเพณี โดยเฉพาะงานจิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถตามวัดต่างๆ ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความซาบซึ้งและตระหนักในคุณค่าของผลงานอันเกิดจากพลังของความศรัทธาในพระพุทธศาสนาและจินตนาการของช่างไทย ผลงานศิลปะสามารถถ่ายทอดความคิด อารมณ์ ความรู้สึก รวมทั้งแสดงถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ที่มีเอกลักษณ์ไว้ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ลักษณะการทำงานของรูปทรงในงานจิตรกรรมไทยมีลักษณะแบบ 2 มิติ คุณค่าของผลงานไม่ยึดติดกับรูปแบบ ความเป็นจริง คุณค่าของความงามเกิดจากความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ รูปทรง ที่ว่าง เส้น สีและจังหวะของน้ำหนักที่อ่อนแก่ที่ผสมผสานกันสร้างพลังความเคลื่อนไหวกระจายเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องกันไปทั่วทั้งภาพ

²สุชาติ มณีโชติ, จิตรกรรมไทย (กรุงเทพมหานคร : O.S. Printing House. Co.,Ltd.,

ภาพที่ 1 ภาพซุ้มเสมาภายในบริเวณวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ภาพที่ 2 ภาพหอพระนาถ ภายในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ภาพที่ 3 ภาพซุ้มประตูทางเข้าวัดสุทัศนเทพวราราม

ภาพที่ 4 ภาพบรรยากาศภายในเขตพุทธาวาส วัดสุทัศนเทพวราราม

ภาพที่ 5 จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดมณีมาวาส

ภาพที่ 6 จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดพระเชตุพนฯ

ภาพที่ 7 จิตรกรรมฝาผนังภายในพระอุโบสถวัดสุทัศน์เทพวราราม

บทที่ 3

ขั้นตอนและกระบวนการสร้างสรรค์

ในการเขียนเอกสารประกอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ข้าพเจ้าได้รวบรวมรายละเอียดของความคิดและการแสดงออก ตลอดจนอธิบายลำดับขั้นตอนของกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานดังต่อไปนี้

การศึกษาข้อมูลในการสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เป็นการศึกษาค้นคว้าจากสถานที่จริง โดยการเข้าไปสัมผัสบรรยากาศภายในศาสนสถานในช่วงเวลาต่างๆ และศึกษาค้นคว้ารูปแบบสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นจากคติ ความเชื่อ และความศรัทธาเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา

2. ข้อมูลทางทัศนศิลป์ เป็นการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบ และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์ โดยการศึกษาวิเคราะห์การทำงานของทัศนธาตุต่างๆ ได้แก่ รูปทรง ที่ว่าง ระบายสี ลักษณะพื้นผิว และน้ำหนักอ่อนแก่ของจิตรกรรมไทยแบบประเพณี และจิตรกรรมร่วมสมัย เพื่อนำมาสังเคราะห์เพื่อสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรมร่วมสมัยที่ยังคงลักษณะของไทย

การสร้างสรรค์ผลงานจริง.

1. การสร้างภาพร่าง เพื่อกำหนดรูปแบบที่มีการประกอบกันของรูปทรง สัดส่วน จังหวะการทับซ้อนกันของระนาบที่มีความต่อเนื่อง และประสานสัมพันธ์กันด้วยน้ำหนักอ่อนแก่ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานเบื้องต้นให้ได้ผลใกล้เคียงกับจุดหมายในการแสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกภายใน

2. การสร้างสรรค์ผลงานจริง โดยวิธีขยายจากภาพร่างที่ผ่านการศึกษาค้นคว้ามาแล้วในระดับหนึ่ง ในขณะที่สร้างสรรค์ผลงานจริงจะใช้โครงสร้างโดยรวมจากภาพร่าง ทั้งนี้อาจมีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่างๆ ด้านรูปแบบตามความจำเป็น เพื่อผลการแสดงออกซึ่งอารมณ์ และความรู้สึกภายในเป็นประการสำคัญ

ทัศนธาตุที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. เส้น ลักษณะของเส้นที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้นมีความสำคัญมาก เพราะจะเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างของภาพ ลักษณะเส้นที่ใช้เป็นหลักในผลงาน คือ เส้นตรง และเส้น โค้งที่ประกอบกันเป็นรูปทรงสถาปัตยกรรม

2. รูปทรง รูปทรงที่ใช้มีลักษณะเป็นรูปทรงเรขาคณิต ที่คัดลอกมาจากรูปทรงของ สถาปัตยกรรมจริงให้มีลักษณะเป็น 2 มิติ ระยะใกล้ไกลเกิดจากการจังหวะการทับซ้อนกันของ ระนาบ

3. ระนาบ การทำงานของระนาบเกิดจากจังหวะการทับซ้อนกัน สามารถกำหนด ระยะใกล้ไกล และพลังความเคลื่อนไหวของรูปทรงและที่ว่างแบบ 2 มิติภายในภาพ

4. น้ำหนักอ่อนแก่ ลักษณะการใช้น้ำหนักอ่อนแก่ นอกจากจะให้ปริมาตรและความแน่น แก่รูปทรงแล้ว น้ำหนักยังให้ความรู้สึกและอารมณ์ ด้วยการประสานความอ่อนแก่ในตัวของมัน อีกด้วย³ การกำหนดจังหวะและทิศทางของน้ำหนักอ่อนแก่ภายในภาพ เพื่อเน้นให้เกิดความรู้สึก เคลื่อนไหวจากบริเวณหนึ่งไปยังอีกบริเวณหนึ่ง ทำให้เกิดความกลมกลืนและขัดแย้งกันของ น้ำหนัก เป็นการแสดงออกโดยให้อารมณ์ความรู้สึกเป็นตัวนำ

5. สี โครงสร้างของสีบรรยากาศภายในภาพ เกิดจากการผสมผสานกันระหว่างสีจาก บรรยากาศภายในศาสนสถานประกอบด้วยรูปทรงสถาปัตยกรรมและสีที่เกิดขึ้นจากจินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึกภายใน โดยมีลักษณะเป็นแบบสีเอกรงค์ที่มีการใช้น้ำหนักอ่อนแก่หลายลำดับ

6. ลักษณะพื้นผิว ลักษณะพื้นผิวในผลงานเกิดขึ้นจากเทคนิควิธีการลงสีด้วยพองน้ำ ให้ทับซ้อนผสมกลมกลืนกันตลอดทั่วทั้งภาพ แล้วระบายสีทับอีกครั้งเพื่อเน้นน้ำหนักอ่อนแก่ด้วย พู่กัน

³ชุต นิ่มเสมอ, องค์ประกอบของศิลปะ (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534),

พ.ศ.
1023
ค. 45
2545
ค. 1

บทที่ 4

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านเนื้อหาและรูปแบบ ตลอดจนเทคนิควิธีการแสดงออก จะต้องผ่านการศึกษาค้นคว้า ทดลองปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งพอจะแบ่งระยะเวลาการสร้างสรรค์ผลงานออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ช่วงระยะก่อนวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรค์ผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้านำเสนอผลงานที่แสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึกกลับที่ได้รับแรงบันดาลใจจากรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยจากศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการคลี่คลาย ตัดทอน ส่วนละเอียดของรูปทรงสถาปัตยกรรม เน้นเฉพาะโครงสร้างโดยรวมที่ให้ความรู้สึกหนักแน่น มั่นคง มีการทับซ้อนกันของระนาบ เป็นจังหวะที่ประสานสัมพันธ์กันแบบ 2 มิติ พร้อมทั้งกำหนดจังหวะทิศทางความเคลื่อนไหว จากน้ำหนักอ่อนแก่อันเกิดจากแสงและเงา จากความประทับใจบรรยากาศภายในศาสนสถานในช่วงเวลากลางวัน ที่มีบรรยากาศโดยรวมปกคลุมด้วยความมืดสลัว ปรากฏแสงสว่างแต่เพียงเล็กน้อยกระจายตัวอยู่ในความมืด จะมีก็เพียงแสงสว่างจากช่องประตูของศาสนสถานเท่านั้น

ปัญหาในการสร้างสรรค์ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ เกิดจากการขาดความประสานสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงสถาปัตยกรรมที่เกิดจากการทับซ้อนกันของระนาบเนื่องจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากสถานที่จริงไม่เพียงพอ ตลอดจนการให้สีและจังหวะของน้ำหนักอ่อนแก่กับรูปทรงและพื้นที่ว่าง ในบริเวณที่ปกคลุมด้วยความมืดสลัว และบริเวณช่องประตูที่มีแสงสว่างอยู่ภายใน ยังขาดความต่อเนื่อง ทำให้พลังความเคลื่อนไหวของน้ำหนักอ่อนแก่ที่เป็นหัวใจสำคัญของการแสดงออกลดน้อยลงไป ประกอบกับการให้ความสำคัญกับรายละเอียดกับสีและลวดลายภายในรูปทรงสถาปัตยกรรมมากกว่าที่จำเป็น นับเป็นจุดที่จะต้องแก้ไข ปรับปรุงในการแสดงออกเพื่อสร้างสรรค์ผลงานที่มีเอกภาพตามจุดมุ่งหมายต่อไป

ผลงานวิทยานิพนธ์

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ เป็นการรวบรวมความคิด เทคนิค วิธีการสร้างสรรค์ผลงาน ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากการสร้างสรรค์ผลงานในระยะก่อนวิทยานิพนธ์ จากปัญหาที่เกิดขึ้น ข้าพเจ้าได้ทำการแก้ไข ปรับปรุงในผลงานชุดนี้ โดยวิธีการใช้รูปทรงของสถาปัตยกรรมที่มีความเรียบง่าย และมีการประสานสัมพันธ์กันด้วยการทับซ้อนของระนาบที่มีพลังความเคลื่อนไหวแบบ 2 มิติ ตลอดจนการใช้สีบรรยากาศ และน้ำหนักอ่อนแก่แบบสีเอกรงค์ที่มีการไล่น้ำหนักอ่อนแก่หลายลำดับ เพื่อสามารถแสดงออกถึงอารมณ์ความรู้สึกกลับทางศาสนาที่สงบนิ่งและมีพลัง

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

บทที่ 5

สรุปการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์

การสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าได้รับแรงบันดาลใจมากจากสภาพแวดล้อม บรรยากาศ และรูปแบบสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรม ภายในศาสนสถานทางพระพุทธศาสนา ประกอบกับบรรยากาศของสี และน้ำหนักร้อนแก่อันเกิดจากแสงและเงา สามารถโน้มน้าวจิตใจให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา แผ่ด้วยความรู้สึกลึกกลับ ชวนให้ก้าวเข้าไปค้นหาความกระจ่างของสัจธรรมซึ่งเปรียบเสมือนแสงสว่างอยู่ภายใน จากแรงบันดาลใจดังกล่าวนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานจิตรกรรม ที่แสดงออกถึงพลังของความลึกกลับในศาสนา และความสงบตามความเชื่อที่มีสืบต่อกันมาของพุทธศาสนิกชนชาวไทย

ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้ เป็นการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมจากการศึกษา เรียนรู้ กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างเป็นระเบียบแบบแผน และมีขั้นตอนของการแก้ไขปัญหา เพื่อพัฒนาผลงานให้เกิดความสมบูรณ์ทั้งด้านรูปแบบและเนื้อหา สามารถแสดงออกได้ตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ข้าพเจ้าหวังว่าจากการศึกษา ค้นคว้า และสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชุดนี้จะเป็นประโยชน์ และเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมไทยต่อไป

ภาพที่ 8 ผลงานระแวกอนวิธานิพนธ์ขึ้นที่ 1

ภาพที่ 9 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 2

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 10 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3

ภาพที่ 11 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 4

ภาพที่ 12 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 5

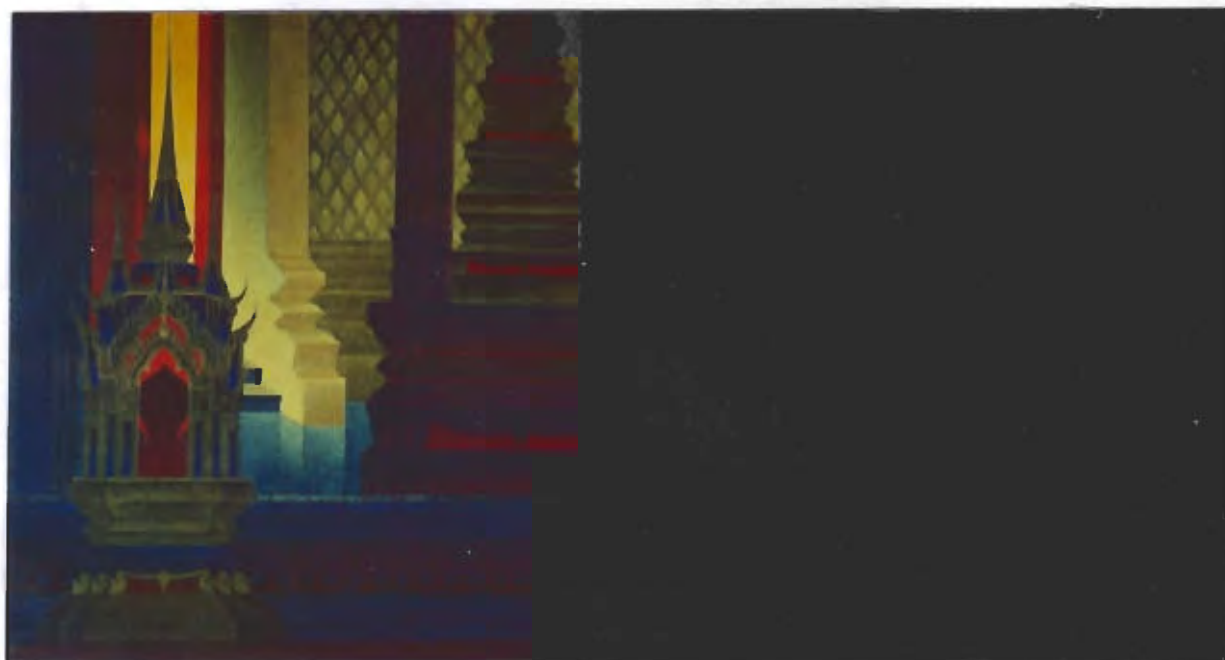
ภาพที่ 13 ผลงานระยะก่อนวิธานิพนธ์ชั้นที่ 6

ภาพที่ 14 ผลงานระยะก่อนวิธานิพนธ์ชั้นที่ 7

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์
ภาพที่ 15 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 8

ภาพที่ 16 ผลงานระยะก่อนวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 9

ภาพที่ 17 ภาพร่างผลงานระยะวิชานีพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 18 ภาพร่างผลงานระยะวิชานีพนธ์

ภาพที่ 19 ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 20 ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 21 ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 22 ภาพร่างผลงานระยะวิทยานิพนธ์

ภาพที่ 23 ภาพร่างผลงานระยะวิชานีพนธ์

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 24 ภาพร่างผลงานระยะวิชานีพนธ์

ภาพที่ 25 ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1

ชื่อภาพ. Mystical Feeling I

ขนาด 145 x 180 cm.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 27 รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 1

ภาพที่ 28 ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 2
ชื่อภาพ. Mystical Feeling II
ขนาด 135 x 180 cm.

ภาพที่ 29 รายละเอียดผลงานนิทรรศน์ชั้นที่ 2

ภาพที่ 30 รายละเอียดผลงานนิทรรศน์ชั้นที่ 2

ภาพที่ 31 ผลงานวิชานิพนธ์ชิ้นที่ 3
ชื่อภาพ Mystical Feeling III
ขนาด 150 x 170 cm.

ภาพที่ 32 รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 3

ภาพที่ 33 รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นที่ 3

ภาพที่ 34 ผลงานวิชานิพนธ์ชิ้นที่ 4
ชื่อภาพ Mystical Feeling IV
ขนาด 150 x 190 cm.

มหาวิทยาลัยศิลปากร ส่วนวนลิขสิทธิ์

ภาพที่ 35 รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 4

ภาพที่ 36 รายละเอียดผลงานวิทยานิพนธ์ชั้นที่ 4

บรรณานุกรม

ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2534.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). ทศวรรษธรรมทัศน์ พระธรรมปิฎก หมวดยุทธศาสตร์.

กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, 2542.

สมชาติ มณีโชติ. จิตรกรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : O.S. Printing House. Co.,Ltd., 2529.

มหาวิทยาลัยศิลปากร สงวนลิขสิทธิ์

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – ชื่อสกุล นาย ฉลองเดช คุณานูมาต
เกิด 15 ตุลาคม 2515 จังหวัด กรุงเทพฯ
ที่อยู่ 29/36 หมู่ 17 หมู่บ้านทิพย์มณฑล ถ.บรมราชชนนี แขวงศาลาธรรมสพน์
เขตทวีวัฒนา กรุงเทพฯ 10170
โทร. 0-2888-4257

ประวัติการศึกษา

- โรงเรียนปทุมคงคา
- วิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร
- ศิลปบัณฑิตเกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการแสดงผลงาน

2534	- นิทรรศการผลงานศิลปะของนักศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์ กรมศิลปากร
2536 – 2539	- นิทรรศการผลงานศิลปะของนักศึกษาคณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2538	- นิทรรศการศิลปไทย ของภาควิชาศิลปไทย คณะจิตรกรรมฯ มหาวิทยาลัยศิลปากร ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์
	- นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่ม THAI IV ณ ร้าน HEMLOCK
2539	- นิทรรศการจิตรกรรมภูมิทัศน์ในประเทศไทย ณ ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร
2540	- นิทรรศการศิลป "เมืองน่าอยู่ ชนบทยั่งยืน" โดยบริษัทมิตซูบิชิ อิเลคทริก
	- นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 21
	- นิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัย ธนาคารกสิกรไทย
	- นิทรรศการศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ 12.
	- นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่ม THAI IV ครั้งที่ 2 ณ หอศิลป์สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตเพาะช่าง

- 2541 - นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวงครั้งที่ 22
- นิทรรศการศิลปกรรมร่วมสมัย ธนาคารกสิกรไทย
- 2542 - นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่ม THAI IV ครั้งที่ 3 ณ บ้านบางกอกอาร์ต
แกลลอรี
- นิทรรศการศิลปกรรมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ
โดยสมาคมศิลปินเก่า ศิลปินศึกษา – ช่างศิลป์
- 2543 - นิทรรศการ "ศิลปะเพื่อพระธรรม" โดยองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์
แห่งโลก ณ โรงแรมพลาซ่า แอทธินี, กรุงเทพฯ
- 2544 - นิทรรศการศิลปกรรมกลุ่ม THAI IV ครั้งที่ 4 ณ หอศิลป์แห่งชาติ
ถนนเจ้าฟ้า, กรุงเทพฯ.

เกียรติประวัติ

- 2539 - รางวัลที่ 1 จิตรกรรมภูมิทัศน์ในประเทศไทย
- 2540 - พุทธนิทรรศการวัดตึก